

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

המדקה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

הקדמה

אמר המחבר

כל מחבר ספר בפירושו המלות ע"פ פשוטן דהיינו שאינו מדקדק בטעם מה שהונחה זאת המלה דוקא על ענין זה לא על ענין אחר ואינו משגיח ב"כ אם זאת המלה יש לה מלבד המובן הראשון עוד אחיה יחוס והתקשרות עם מלה אחרת ע"ד שהיא אם מושאלת או נרדפת או משותפת במובנה אך כל מה שיבואו אליו זה המחבר הוא רק לפרש המלות כפי שמוט הלשון שפשוט . למחבר כזה נכב די לו כשהוא רוצה לתת סדר לחבורו שיסדר המלות בא"ת ע"פ סדר האל"ף ב"ת סמקין בד"מ כל המלות המתחילות באות אל"ף יחד ואח"כ המתחילות בב"ת , בגימ"ל וכו' . ויספיק לו זה די הספק להמציא לכל מבקש את מובקשו בדרך היומר קל . ויבא ב"כ בזה די חובתו שאין צריך לחלק דברי חבורו עוד שוב לחלקים ופרקים כפי החלוקה המחויבת בכל שאר ספרים אך יכול לדבר בהמשך אחד מאל"ף עד ת"ו אחר שאין שם לא חבור ולא התקשרות בין מלה לחברתה והם כולם כל אחד ענין בפ"ע . אמנם אין כן המחבר ההוא המשתדל בפירושו המלות ע"פ המקורה העיונית ושקול הדעת בחפוש הטעם למה שהונחה איז מלה על ענין זולת ענין ונכרוף ההשגחה על הענין המקשר זאת המלה עם מלה אחרת ע"פ ההשאלה או השמוף וההרדפה עד שצריך בזה האופן לחבר תמיד מלות זו לזו שיש להם סדר בצוורים ההם שאנו מציירים בהם אע"פ שאין להם סדר לפי אותיות הא"ב . וכן צריך לחלק סך אחד מן המלות מן סך אחר כפי חלוקי הצוורים למיניהם וסוגיהם באופן שהיה כל חלק וחלק הכולל פרקים רבים מדבר על מלות הנכנסות תחת ציור א' כללי וכל פרק מפרקי החלק מקובץ רק ממלות המתחסות לציור א' פרטי . וככה עשיתי גם אני כאשר צנני הכינותי את לבי לחבר חבור על שמוט נרדפים שנלשון עברי שקראתיו יריעת שלמה . חלקתי תחלה את החבור כולו לארבע חלקים כלליים שכל א' מהם כולל כל השמות שיקבצם ציור אחד סוגי כל חלק וחלק חלקתי שוב לפרקים חלקיים קראתיים שם חוברת שכל א' מהם מקובץ ממלות שהם יחוס עם ציור א' מיני . ולבסוף חלקתי שוב כל זרק לחלקים קטנים יקראו בשם יריעות שכל א' מהם בדבור מלות שהם ביחוס א' עם ציור

פרטי מלבד הצור המיני והסוגי הכולל אולם זאת זולתם יחד . ולמען יקל על המבקש למצוא איז מלה מיד במקומ' הכתבי לי ציוני' בראש כל חלק וחלק שבהם סדורות אותן המלות המתבארות . בו ע"פ סדר האל"ף ב"ת . ויבא ב"כ ב"ד יד חובתי להקל על הקורא המתעסק בדברי החבור . ולא נשאר עלי אך להתנצל על סדר החלקים בצחיגת הקדומה והאצור ולזה אען ואומר :

התנאים הראשינים בכל דבר . הם . עצם הדבר . עטם הדבר הוא הענין ההוא המגביל אפשרותו לשיה' יוכל להצטייר כדבר זה לא כדבר בטל וריק ובזולת עטם אין כאן דבר ולא כלום . ואיכות הדבר הוא אותו הענין הדבק בעטם הדבר אם ע"פ העצמות כאלו תאמר חוס האש שהחוס איכות הדבק באש ע"פ העצמות ולא יצויר אש בזולת חוס . או ע"פ המקרה כאלו תאמר צבע היין שהצבע רק איכות מקריי בין שגם בהסתלק הצבע לא יתבטל עטם היין . ואיכות הדבר הוא לבדו הגושא ההוא המושיט לנו אפשרות השגח מציאות איז דבר בפועל ובזולתו לא היינו מגיעים לעולם להשיג שום מציאות שחץ ממנו . כי עטם הדבר לעולם דקותו ופשוטותו אין אנו צער ודם יבוליס להכירו בשום אופן אך כל מה שאנו מכירים איזה דבר ישלם לנו רק מפאת השגחתו האיכות שלו לפי שהאיכות אינו כ"כ דק ופשוט כמו העטם . וע"י השגחתו את האיכות עם הידיעה שהאיכות אין לו עמידה בפני עצמו רק גשוא על דבר ע"כ יחברר לנו בברור גמור שיש כאן עטם מה הגושא זה האיכות אע"פ שלא נכיר את העטם עצמו מה הוא וגם לא נגיע לעולם להכירו אך כל מה שאנו משיגים ממנו לא יהי' רק איכותו בלבד . שאם ישאלנו אדם בד"מ עטם האש מה הוא . אין בידנו להשיב כ"א שהוא דבר רוחני המאיר ומחמם ושורף . ואלה הסימנים וכיוצא בהם הם אמנם איכות האש לא עטם האש ועטם האש מה הוא לא ידענו להשיבו . ולא בדברים שחץ ממנו בלבד כי גם הדבר ההוא הסובך בקרבנו ושאנו מרגישים אותו הרגשה ברורה והיינו הנפש שלנו אין אנו באים בו לעולם אל ידיעת עצמותו וכל מה שנהי' משהדלים לקרב לנו ממנו אל הצור ע"י שנאמר שהנפש הוא כח הודע ומכיר ומשכיל

1812
UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek

ומשכיל ורועה וכדומה לזה יהי' זה הכל רק איכות
הנכש אבל עלם הנפש עדיין לא נדע מה הוא ואם כך
הדברים צמה שבחוכנו ק"ו למה שחזן ממנו . ובו
יבשו ויחסרו יחדיו בעלי החיות שגם הנחתם
והזקתם את הגשם עד היסוד האחרון לא יעלה
בידיהם לאחד כל המעשים כ"א הידיעה שהוא דבר
מלאי או חמיי או שרפי או שמני . אבל להגיד ג"כ
מה הוא עלם זה המלה והשרף והשמן ישארו עומדים
כמחריש כי לא ידעו מה הוא . ויולא לנו מזה שכל
יכולת השגתנו בלתי מתפשט כ"א על איכות הדברים
לא על עצמותם וכל היולא חזן לזה התחום ומשתדל
להשיג דבר בזולת איכותו כל השתדלותו הכל ורעות
רוח .

ואיכות הדברים שני מינים . ר"ל האיכות מצד
עצמו ומותו ב' מינים . איכות נפרד
(סובסטאנטיף) ואיכות מצטרף (רעלאטיף) .
הנפרד הוא אותו האיכות הנמצא על נושא
במציאות בעליי שאף אלו אין כאן מקבל
להשיג אותו אין מציאותו בכל עי"כ שהרי הוא מנוי
על נושא בפועל ואינו תלוי אם ישיגו המקבל או לא .
והמצטרף הוא אותו האיכות שאין לו מציאות
פרדיי רק מציאותו תלויה במציאות
המקבל ואלו אין כאן מקבל לא הי' ג"כ נמצא בפועל
כי נושא הוא רק הסיבה לשיהי' נמצא בפועל אל
המקבל והרי המקבל הוא הנושא את האיכות ההוא
ועלם הדבר רק הסבה לשיהי' אותו המקבל . המבל
בזה רוח השושנה ויפיה . הגה הרוח והיופי שניהם
איכות השושנ' אבל בהבדל . כי הרוח הוא נמצא במציאו'
פרדיי על השושנה שאף אלו אין כאן מקבל שיש לו הוש
הרוח אין מציאות הרוח הוא בטל עי"כ שעלם הרוח הוא
הקטו' העול' מן השושנ' שכל קטור היולא מן הדבר נקרא'
רוח וכמו שיחבאר להלן . והקטור ההוא ישאר תמיד
במציאו' בפועל אף בשאין כאן מקבל הרוח . ויקרא רוח
השושנה איכות נפרד . אולם יופי השושנה אין לו
מציאות פרדיי על השושנה אך הוא נשוא על הרכבה
המקבל שהורכב על אופן שיהי' צורת השושנה ולבשה
מקובלים עליו והשושנה בעצמה לא יפה ולא כעורה
רק היא סבה לשיקח המקבל אותה בציור היופי ויקרא
יופי השושנה איכות מצטרף . וכן בבחינת כעור הדבר
שהנשמת בד"מ אינה כעורה בעצמה כ"א מנד
שורתה בלתי מקובלת עליו ואלו היינו מורכבים על

אופן אחר אפשר שהיינו אומרים על התנשמת שהיא
היפה שנעופות והרי א"כ כעור התנשמת נכוא עלינו
לא על התנשמת וכן הדבר בבחינת הטוב והרע הנשמי
שאין שום דבר נשמי טוב או רע מנד עצמו כ"א
בצרוף אל מקבלו שעי"כ אפשר שיהי' הדבר טוב גם
רע כ"א כשיהיו המקבלים מחולפים בהרכבתם ויהי'
הדבר המושג טוב לזה ורע לזה . כגון רוח השושנה
בד"מ . כל זמן שתאמר שהשושנה יש לה רוח בדרך
כלל ולא הזכרת לומר שהוא טוב או רע הנה הזכרת
דבר שכל מקבל צריך להודות בו שהרי הוא אמת גמור
שהשושנה יש לה רוח שהוא הקטור העולה ממנה
בפועל . אמנם מיד שתאמר שהשושנה יש לה רוח
טוב כבר צרפת את עצמך אל רוח השושנה ותאמר
עליו שהוא טוב בבחינת קבלתך אותו בהרכבתך
הפרטית ואלו הורכבתה על הרכבה אחרת היית אומר
עליו שהוא רע . והרי לפ"ז רוח השושנה אפשר שיהי'
טוב ורע כ"א כשיש כאן שני מקבלים מחולפים .
ודע זה הענין כי רב הוא ויש לו ג"כ מבוא עמים
בגדר האמת ושקר בבחינת ההחלטה דהיינו אם הדבר
אמת או שקר במחלט (אפסאלוט) או אמת ושקר
במחנה (בדינגט) . כל זמן שיתעלם האמת ושקר
בגוף הדבר (אביעקטיף) יהי' האמת והשקר שבו
במחלט שסותרו נמנע ולא יהי' אפשר שיהי' הדבר
ההוא בעצמו אמת ושקר כ"א . אמנם בזמן שלא
יתעלמו האמת והשקר בגוף הדבר כ"א בהשגתך אותו
(סוביעקטיף) אז לא יהי' יחוס האמת והשקר שאתה
מייחס לדבר במחלט שסותרו נמנע כ"א רק מותנה
בהשגתך הפרטית שאלו הי' כאן משיג אחר שהשגתו
מחולפת מהשגתך הי' משיג את הדבר בהפך מה
שהשגת אותו שבו האופן יכול הדבר עצמו שיהי' אמת
ושקר כ"א . ונקח טוב רוח השושנה למשל . כל זמן
שתאמר שהשושנה יש לה רוח . הנה זה הוא אמת
במחלט שהרי הוא אמת גמור שאין אדם יכול להכחיש
שהשושנה יש לה רוח דהיינו הקטור העולה ממנה .
וכן כשתאמר שהשושנה אין לה רוח זה הוא שקר
במחלט שהרי באמת יש לה רוח . אכן כשתאמר
שהשושנה יש לה רוח טוב הנה הוא ג"כ אמת אבל לא
במחלט שהוא רק מותנה באיכות הרכבתך והמורכב
על אופן אחר הי' אומר עליה שיש לה רוח רע יהי'
ג"כ אומר אמת לפי הדעתו המחולפת והרי א"כ רוח
השושנה בבחינת הטוב והרע דבר שהוא אמת ושקר

הקדמה

שהצבע דבר מה נשוא על הגשם בפועל לא דבר רק ומזומה :

הפעם . ענינו צורת החלקים שהגשם מורכב מהם אם חלקלקים או פגומים עגולים או מחודדים שכפי חלוק צורות האלה תהי' פעולתם בגשם המקבל אם פעולה נעימה או פעולה גרועה ואלה הצורות הם בגשם בפועל והם בעצמם נקראים טעם . וס' טעם שם האחד המצטרף ע"ש שאומן הצורות הן הן ההכנות הפעולות שבגשם לפעולת פעולה בגשם הנובע צם (דיח שמעקואמקייט) והרגשת הטעם דהיינו ההתפעלות מן הטעם יקרא חוש הטעם (גשמאק) וכמו שיבוא עוד למטה . הריח . הוא הקטור והאיד הרוחני המצבצב ויוצא מן הגשם לאויר ופועל בצוגע צו אם פעולה מקובלת או בלתי מקובלת נקרא הקיטור הוא ריח (דופט) שם האחד נפרד מלשון רוח (לופט) והמרגיש אותו ומתפעל ממנו יקרא חוש הריח (דער גערוך) :

הקול . הוא כח ויכולת הגשם להבקיע בתנועתו את האויר ולפלוצו שלפי שהגשם דבר גוש והאויר דבר רך ספוגי הוא מתבקע בקל מפני הגשם המתנועע צו וזה הבקוע שעושה הגשם באויר יקרא קול (לויט או שטימומע) והמרגיש המתפעל מאותה הבקיעה יקרא חוש השמע (גהער) וס' קול לפ"ו ג"כ האחד המצטרף שלא נקרא קול כ"א בצרוף עם האויר וכל שאין כאן אויר או שהגשם עצמו בתנועה אין לו קול . אלא שאם ה יכולת הואו שבגשם לבקע את האויר בגושמו הוא נשוא על הגשם בפועל כמו שהכח המנעי נשוא עליו בפועל אלא שאלה הכחות לפעמים הם בהתעבקות ותנועה ולפעמים הם בתנועה כטינוח הגשם . בכלל הקול הוא הגון שהוא סך בקיעות רבות הנעשות באויר ע"י תנועת הגשם שאם הם מרובות ורנפות זו צווי ויש בהם סדר וערך מיוחד אז יקרא סך אותן הבקיעות צםס גגון (גזאנג או שטימומע) ואיכות הגגון הוא הלליל (דער קלאנג) שהוא נערך ע"פ דקות הבקיעות ורוחבם : אמנם הדבור . ענינו הוא בעצמו ענין הקול דהיינו הבקעת האויר ע"י תנועה . אלא שהדבור הוא בקיעת האויר הנעשה ע"י תנועת כלי הדבור בצרוף עם מנופת הגרון (זעפפל) הדוחק את הנשימה לחוץ האויר ומבקעהו . ובכלל הדבור השריקה

צב"א . הארכנו קצת צוה הענין ליוקר ענינו אע"פ שאין כאן מקומו . ונחזור לדברנו ונאמר :

האיכות הנפרד . שהוא שם לו מציאות פרדיי בעלם נשאו צולת הצטרפות אל ומקבל יתחלק שוב לצ' מינים . לאיכות בשמי . ואיכות רוחני . הא יכויות בגשמיות אחד עשר ואלו הם . הגישוש (קערפריכקייט) . הצורה (פיגור) המוג (טעמופרהטור) ההרבה (קאמפאזיטור) הכובד (שווערע) ההנועה (בוועגונג . מאנוס) המראה (פארבע) . המעם (שמעקואמקייט) . הריח (דער דופט) הקול (דער לויט) והדבור (דיח שכראכע) . ענין הגישוש הוא התמלאות הריקות והיינו דבר המפסיק בין ריקות לריקות הוא גשם הדבר והוא הנקרא גשם (קערפרי) וכלל בגשם כמות ההנדסי (מאטהמאטישע ברעסע) וכחות המספרי (אריטמטישע ברעסע) והתפשטות הגשם (עלאסטטישעט) . הצורה הוא אופן התפשטות הקוים החלונים של גשם בצורה עגול או מרובע משולש ובעל זוית הרבה . המוג הוא שטור חלקי אש ומים שהגשם מחזיק בצמינת קור . וחוס לה ויבש . ההרבה הוא סדור חלקי הגשם זה אלל זה בצמינת הרבך והקטוי חוזק ורסיון אטום או ספריי . הכובד הוא נטיה הגשם אל מרכזו ע"י כח המושך (אינקלינאציאן) . ההנועה הוא נטיה הגשם מן מרכזו ע"י כח הדוחה (דעקלינאציאן) אם בתנועה עומדת כגון תנועת הגלגל בעד עצמו או בתנועה יולתה ממקום למקום כגון הלך הכ"ח ותנועת המים האש והרוח . המראה הוא צבע הגשם , וצזה יש מחלוקת בין החוקרים הטבעיים יש מי שאומר שהצבע הוא איכות נפרד דבוק בגשם אינו תלוי בצפילת האור עליו כי יש לגשם שהוא הצבע שהוא שאנו רואים עליו גם כשהוא בחשך לא יראה אור שהיין האדום צב"מ הוא אדום ג"כ במרתף שאין שם אור אלא שאין לנו מכירין ארמימותו במקום השך . ויש מי שאומר שהצבע אין לו מציאות פרדיי אך מתהווה ע"פ פעולת ננוני האור על הגשם המתחלפים בצבעיהם וכפי הכנת הגשם לבלוע אותן הנלוות אם כולן או מקצתן כך יהי' צבעו . ולדעת האלם יחי' צבע הדבר רק איגות מצטרף דהיינו צרוף פליטת ננוני האור עם הכנת הגשם . עכ"ז הכל מודי'

מקום ? מ"מ הם דבוקים כ"כ בנה השערותו שחוק
 ומיד שאנו מציינים לנו מציאות או' דבר בפועל מיד
 נרגיש ב"כ בעצמנו ההכרח לשער אותו באיזה זמן
 ומקום וכל עוד שלא נודקקנו לשער הדבר מתי הוא
 ואיפו הוא אנו חושבים את השגתנו כמוסרת .
 ומורגלים אנו כ"כ בזכרון אלה הנגשים עד שאפי'
 הבורא ית' אינו נולט משלא נזיר אותו לנו ע"כ
 המציאות בזמן שהי' ויהי' וע"כ המציאות במקום שהיא
 בשמים ממעל וכדומה לאלה היהסים אע"פ שהיא ית'
 בעלה ומסולקת מכל יחסי הזמן והמקום בתכלי' הסלוק .
 העולה מזה שכל יכולת השגתנו ממומנס על שלש
 תנאים . והם איכות הדבר (כי עצם הדבר אין אנו
 משיגים כלל) וזמנו . ומקומו . אבל הם ג"כ מספיקים
 להציג לנו ציור נכון על או' מושג כי כל מה שהשגנו
 דבר ע"כ איכותו ומקומו ושעתו מיד יש לנו ציור שלם
 ממנו וידענו להבדילו ביחוד משאר דברים :

והבחנות ההם שעל ידיהם אנו יכולים להשיג איכות
 הדבר' וזמנם ומקומם הם ששה במספר .
 שהטבע אותם בנו יוצר הכל ית' כדי שיהי' ביכולת
 להשיג את עצמנו ואת מה שמחו ממנו . נקראים בשם
 הכולל חיש (זין) אך חמשה מהם יקראו חושים
 חנוניים (איסרפ זינגט) שהשי יקרא חוש הפנימי
 (אינרפ זין) . חמשה חושים החנוניים הם . חיש
 המשוש (גטיהל) חיש הרואות (גויכט) חיש
 הטעם (גשמאק) חיש הריח (גערק) וחיש
 השמיע (גהער) . נשואי חוש המשוש הם גשם
 הדבר . ולורתו . וזוגו . ומקלת הרכבתו בבחינת
 הרכוך והקשוי . וכובד הדבר . ותנועתו . ומקומו .
 ואנו נחנעים להשיג ע"י חוש המשוש מקלת הרכבת
 הדבר בבחינת ספידיותו (דורכויכטיגקייט) גם לא
 טעם הדבר וריחו וקולו ודבורו וזמנו . נשואי חוש
 הראות הם . צורת הדבר ומקלת חזו או לא
 יבט . ומקלת הרכבתו אם אפוס או ספירי ותנועת
 הדבר . ולצבו . ומקומו . אבל אנו נחנעים מלהשיג
 על ידו גשם הדבר שהרי אין אנו רואים את האור
 והוא דבר גוש . וכן אין הראיה שולטה על חזו
 הדבר . וטעמו . וריחו . וקולו . ודבורו וזמנו .
 חוש הטעם . על ידו אין לנו מרגישין רק טעם הדבר
 בלבד אבל כל שאר איכויות הגשם אין להם שייכות עם
 זה החוש . וכן חוש הריח אינו משיג לנו רק ריח הדבר
 בלבד דהיינו הקיטור היוצא ממנו אבל כל שארי

ב 2 האכויות

השקיה (פכייסן) הנפסוף (צוויטערן) הגשים
 (גרונגן) הנהימה (ברוממן) הנעקה (שרייאטן)
 השאנה (בריללטן) היללה (וויממרו) האגחה (זויסן)
 הכבי (וויטען) השחוק (לאכן) וכיוצא בהם . אלה
 הם האיכויות הגשמיות :

והאיכויות הרוחניות הם . הידיעה (דאש
 וויססן) ההב' ה (דאש
 ערקענטניס) ההצטיירות (בגריפע או פאר
 שטעלונגן) ההתרמית (איינבילדונג) הבינה (פר
 שטאנד) השכל (פר נופט) וכללים בהם
 המושבה (דאש דעקן) החכמה (וויסיהייט)
 התושיה (פר גלייכוונגס פר מעגן)
 הרבונה (אונטר זידונגס פר מעגן המזימה
 בעאורטיילונגס קראפט) הרצון (דער
 וויללע) וכלל הרזון החש' (בגערונגס פר מעגן)
 התשוקה (בגירדע) התאוה (דיא לוסט)
 והמדות (דיא זיטען) ועוד כיוצא
 בהם . ובאלה האיכויות הרוחניות יש ג"כ איכות
 נפרדת (אביעקטיווע) ואיכות מצטרפת
 (פוביקטיווע) ויודבר על כל אלה הענינים בחלק
 הרביעי או"ה ביותר באור :

בזולת התנאים הראשונים של אפשרות השגתנו .
 שהם כמו שהזכרנו , עצם הדבר ואיכותו
 יש עוד שני תנאים שניים המתעצמים במקרה בכל
 הדברים המושגים לנו . והם הזמן , והמקום ,
 (זייט אונד רויס) ושהיו הזמן והמקום תנאים
 המתעצמים בכה השגתנו והם כדמות טופס השגתנו
 (פארמען) או אם הם חומרים נשואים על הדברים
 המושגים (מאטעריען) על זה כבר גלינו דעתנו
 בפתיחות החלק הראשון מזה החבור אבל סוף כל סוף
 הזמן והמקום הם תנאים מותגים בהכרח בכל דבר
 המושג לנו ואי אפשר לנו לצייר שום דבר הן גשמי הן
 רוחני שהי' מצוי בפועל מבלי שגורף אליו ציור הזמן
 אם זה הדבר היה או עבר או עתיד . וכשהוא דבר
 גשמי או אפשר לנו לציירו בזולת שנקבע לו מקום
 המציאות אם כאן או כאן . שאע"פ שאלה התנאים
 אינם עצמיים באפשרות הדברים ולא בציור אפשרותם
 שהרי אפשר לנו לצייר אפשרות הדבר אף בזולת שיהי'
 פוכרחים לגרף עם הציור ההוא ג"כ ציור הזמן
 והמקום ? ואין ציור אפשרות האילן בד"מ חלוי בשום
 אופן בציור שהי' האילן נמלט באיזה זמן ובאיזה

האיכות נעלמים ממנו • זשואי חוש השמע הם הקול והדבור שהתהוות עליהם מלך התנועה באויר שעושה הדבור כאחור למעלה • אבל כל שארי האיכות אין לחוש השמע מכוח בהם • וחוש המושג כולל כל החושים כולם אלא שחוש המושג מתפשט בכל הגוף ושאר החושים בלתי מתפשטים רק בחלק מן הגוף • וחוש הראות בעין הריח באף הטעם בלשון והשמע בלשון :

אמנם הכח השמי שהוא החוש הפנימי הוא כח דרמיון • שעל ידו אנו מרגישים את ענין הדומין שאין מתגלה ממנה החושים עליו אבל ע"י כח הדמיון המסתכל בהמשכת הדבר במציאות • והפסקתו והשתנותו ממעמד למעמד מענין לענין זה ממציא לנו הצורך מציאות הזמן במדתו וסדרו וערכו • הן ע"י שנסתכל על עצמנו איך הצירים שלנו ממושיכים ועומדים במציאותם ושוב פוסקים ובלים צירים אחרים תחיהם • והן ע"י שנסתכל בצנני הדברים שחן ממנו כל זה מעמיד אותנו על הקיום של ענין הזמן • שאע"פ שהדברים שחן ממנו מושגים בחושים החושיים היינו רק איכות הדברים אבל המשכתם ושנויים בלתי מודגש כ"א בחוש הפנימי בלבד :

וזה שאנו משיגים ע"י החושים את האיכות הגשמית כך אנו משיגים ע"י החושים את האיכות הרוחנית של דבר רוחני • רק בהבדל הזה • שהאיכות הגשמיות ישיגים החושים בלי אמצע (אונמוסלבאר) שהחוש והאיכות נוגעים זה בזה ממש בלי אמצע ציניהם • שהקוטור הרוחני דר"מ נוגע באף הטעם נוגע בלשון • הקול בלשון • הצבע בעין • והגוש בכל שטח הגוף ע"י זאת הגיעה הממשית יחפועל החוש ואנו מרגישים התפעלות הזאת ויודעים ע"כ שיש כאן דבר הנושא איכות פלוני ופלוני שהרגשנו • וע"י התפעלות החוש הפנימי מן הזמן המתמיד באלה האיכות אנו יודעים ג"כ שהם זמניים • וכפי רצוי מספר האיכות הדבקות במוחש כך תתרבה השגתנו אותנו ביותר ברור והבדל משאר דבר • שהאיכות עם יחסי הזמן והמקום הם כולם סימנים להכיר את הדבר על ידיהם וכפי רצוי הסימנים כך תתרבה וחוסיק ההשגה וההכרה הנבדלת • שהוא ג"כ הענין שחל קנו את המוצאים כולם לרוננים • מינים • ראיישים • והיינו כפי השגתנו את הדברים ברמי ובמעוט סימניהם :

כלל אישים רבים המשותפים וחד בלתי איכות מיוחד ע"י הם שונים זה לזה יקרא סוג (גאטטונג) וסך אישים מזה הכלל המשותפים טוב באיכות מיוחד מן מן האיכות הסוגי שבהם יקרא מין (אגרט) וכל פוט זפרט מן המין שיש בו שוב איז איכות פרטי נוסף על האיכות המיני והסוגי שבו יקרא איז (פערסחן) שלפיקך יותר קשה להכיר את האיש מלהכיר את המין ואת הסוג • שלהכרת האיש צריך שלשה הכרות הכרת הכולל את האיש עם הסוג והכרת הכולל אותו עם המין והכרת הפרט אותו מן הסוג והמין • אבל מנד זה ג"כ הכרת האיש יותר ברורה מהכרת המין והסוג שבהכרת האיש יש ג' סימנים ובהכרת המין רק שנים ובהכרת הסוג רק סימן אחד • והחוקיים הטבעיים רוב השתדלותם בזה הענינים בסדור וחלוק אישי הנמצאים הגשמיים לסוגים מינים ואישים מה שאין כאן מקומו כי אפי' המעט שדברנו הוא אך למוחר שהעיקר מה שכווננו אליו הוא שהשגת החושים האיכות הגשמיי נעשה בלי אמצע כ"א בנגיעת החוש במוחש נגיעה ממש :

אמנם השגת החושים את האיכות הרוחני זה אי אפשר בזולה אמצע (מיטטל באהר) כי לפי שהאיכות הרוחניות משוללות ומסולקות מכל מה שיגדר האיכות הגשמיי שאין להם גוש וצורה וכיכד קול ומראה וריח וכו' שוב אי אפשר ג"כ שיתפעלו החושים מהם הכלתי מתפעלים כ"א בנגיעת המוחש • ובחסרון התפעלות תפול מהם ג"כ אפשרות ההשגה אבל לך האפשר להשיג האיכות הרוחני במצעות החושים הוא ע"י אמצע בלבד • והיינו ע"י הפעולות המתוקנות והאומניות כשאנו רואים ושומעים ממששים מרימים וטועמים דבר המתוקן בתקון וסדר נאה שצריך להשלמתו ידיעה כוונה ורצון ושכל וכו' עד שתברר לנו שלא נעשה כך בטבע • מיד חל עלינו החיוב לדון במוחלט שהפעל הוא שפעל ועשה את הדבר הוא המתוקן ה' בעל ידיעה כוונה ורצון ושכל וכו' שזה ממש לאיכות הרוחניות הם שמנויים בו ואין צריך לומר כשהפעל הוא עומד לפנינו ועושה את כל המעשים האלה המתוקנים שאנו זקוקים עוד יותר ויותר להחליט שהוא שזה לנו באיכות רוחניותו בלי ספק • המשל בזה אנו רואים לפנינו גשם בצורת אדם וכל חנועותיו והנחותיו שוות לתעניתו האנושים הנה ראוי באמת מנד הסדרה והקס דמיוני לשמש עליו

שהוא

שהוא ג"כ בעל איכות רוחני ממנו אבל לא יחי' זה
 האשט מוכרח במחלט שאמר שהוא מין כהה
 בצורת אדם בגון מין קוף וכדומה לו אולם כשאנו
 נחשבים ממנו דבור שיש בו מלבן כלי' ורוחם ידיעה
 והכרה אז יכריחו ההיקש הכללי להשבו כאדם גמור
 ואף בזאת הדבור כל שיעשה לפנינו שאר ענינים
 הצריכים ידיעה של ורצון וכו' חל כמו כן עלינו
 החיוב לשפוט שהוא אדם כמונו . והוא הדבר שדברנו
 שהאיכות הרוחניות יפטר שיושבו ע"י החושים
 הבשמיים אבל רק ע"י חמט דהיינו בתנועות הפעולות
 המתקנות דהיינו ע"י דבור וקבוצה או שאר מלאכות
 שכליות . ואל יהי הענין הזה קל בעיניך כי הוא אחד
 מן המופתים החזקים שיש לנו על מציאות אלוה' ית'
 והיינו מנד עולם ההכמה והסודור הנפלא שאנו מוצאים
 בצריחה שהוא באמת מופת חזק לשרי לב ולח יפקפק
 בו כ"א מי שמוטטטט בחומו ודעתו מעורבבת עליו .
 והנביאים ע"ה בעצמם העמידונו עליו כמ"ס שאו
 מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וכדומה לאלה
 המאמרו ועל המתרשלים בו אמר ואת פעל ה' לא
 יביטו ומעשה ידיו לא ראו :

חמציח העולה מכלל דבריו הוא . שכל משך
 השגתו בלתי מתפשט כ"א על ב' מיני
 השגות . שהם השגת איכות הדברים . והשגת הזמן .
 וזה על שלשה דרכים השגת האיכות הבשמיית ע"י
 הנבייה כמוחש . השגת האיכות הרוחני ע"י
 ההסתכלות בפעולות היוצאות ממנו . והשגת הזמן
 ע"י כח הדמיון . ויוצא לנו מזה להחליט ג"כ שכל
 לשון ולשון מלשומת בני אדם מוצמט על אלה עניני
 השגות שזכרו כאן ואי אפשר לו להתפשט בהכחות
 מלות על מה שחון מהם והוא לפי מה שכונת
 הלשון דהיינו הדבור להגיד לזולתו . מה שיש במחשבתו
 ממילא אי אפשר שיחזיקו מלות הדבור ענינים הבלתי
 מוכנים ומוצגים . ואחר שאין השגתו מתפשטת כ"א
 על מיני ההשגות שזכרו שוב ממילא ג"כ אי אפשר
 לשום לשון להתפשט יותר מהם אבל צריך שיהי' ענין
 כל מלה ומלה אס השגת איכות . או השגת פעולה
 שכלית . או השגת הזמן . והוא ענין מה שחלקו
 מדקדקי הלשון כל לשון לשלשה חלקים ראשיים :
 לשמורת (כאמטן) פעלים (ווערבי) ופלות
 (פר בינדונגס ווערטער) . השמות . הן המלות
 המונסות על דברים כפי מה שהם מושגים ע"כ

איכותם אס בשמי' או רוחני' או זמני' (שהזמן בעצמו
 מושב לנו רק ע"כ איכות) . והפעלים הם מלות
 המונחות על פעולות היוצאות מן הדברים אס פעולות
 טבעיות או רכניות . והמלות הן המלות המשמשות
 לעשות יחוס בין השמות זה לזה או בין הפעלים זה
 לזה או בין השמות והפעלים זה לזה . אס ע"כ הקשור
 (קאזיונקציאן) או ע"כ הפרוד (פארטיציפאציאן) או
 ע"כ ההפסט (אבשטראקציאן) . או ע"כ התנאי
 (קאנדיציאן) או ע"כ הקבין (פאסעטיאן) וע"כ
 ההנסל (קאמפארציאן) וע"כ הערך (פראפארציאן)
 וע"כ ההנעה (פראפאזיציאן) וע"כ ההבדל (דעטיניציאן)
 וע"כ ההסתכלות (קויזאליטעט) ועוד כיוצא בזה .
 ואלה המלות אס מלות נפרדות כמו את . אס .
 אשר . למען . כי בעבור אך רק גם ודומיהם . או
 שהם אומיות דבוקות . במלות השונות והפעלים כמו
 כאלה השמש בחצי הלילה ודומיהם . אלא מה שקראו
 המדקדקים שם מן השמות שם העצם אינו בדיוק .
 כי העצם ענין הבלתי מושב כמבואר למעלה ולא שייך
 להניח עליו מלה והי' יותר ראוי לקרוא הכת שם
 העצם שם האיכות המתדבק ע"י הדבור העצמי של
 איז' איכות בדבר ושהוא צריך לקיומו הוא נראה כאלו
 הוא עצם הי' בר ונקרא בלה"ע (נאמן פראפריא) .
 וכן מה שיכנה האשכנזי אס הפעל בתאר זמני' (זייש
 ווארט) ג"כ אינו מדוקדק . כי מה שייכות הכרחיים לו
 לפעל עם הזמן ? הלא כל הפעלי' המופשטי' בגון אכילה
 שחיה ישיבה הלוך ועמידה זכירה פקידה ופעולה
 (אבשטראקטיווע) . וכן הפעלים המקוריים
 (אינדעטיטאט) בגון דת שבת זכור ושומר אין להם
 זכרון עם הזמן ? וכמבואר למעלה . ואס בשביל
 שהפעל אפשר שיפואר בסיומן הזמן משא"כ השמות :
 אין זה דקדוק מוגבל כשניחד לחלק הלשון תאר שאיננו
 נמצא כ"א ע"כ המקרה . מלבד שנמצא ג"כ שמות
 מתוארות בסיומן הזמן כמו ויהי רעב בארץ שהרעב
 שם לא פעל . ויותר צ"ק כמו שכחוהו המדקדקים
 העבריים בשם בעל' בשהוא מורה על פעולת הדברי'
 (וויירקונגס ווארט) :

ע"כ ד' חלקי הענינים שזכרו לעיל . שהם
 האיכות בשמי' . איכות הרוחני . הפעולה .
 והזמן . חלקתי גם אני את חבורי יריעת שלמה
 המשתדל בצאור שמות נרדפים שהוא חלק מן הלשון .
 ג"כ לד' חלקים . ובארתי בחלק הראשון שמות
 המתחמקות

המתחמכות אל הזמן המקום והתנועה (פיזיק) וכתחלתי בהם הדבור לפי שאין להם חלק בגוף הדברים ומהותם - בחלק השני דברתי על השמות המתחמכות אל החושים (אפסטרהטיק) בנחית השגת האיכות הגשמיות על ידיהם וכללנו בו הצבור על כח הדבור בזה שהוא מתיחס אל חוש השמע - (חלק השני הזה הוא בנחיתת יד עם ספר השרשי שחברתי תחת יד החכם המדקדק הרב ר' וואלק היידינהיים שקיבל עליו בקול ובמכתב להדפיס גם שניהם ברפדהיים אשר כעת לא ידעתי אם כבר נדפסו או לא) - בחלק השלישי שאני מניח פה לרגלי ההמון הנכבד, בו ידובר על השמות המתחמכות אל הסעולה והמלאכה (טעהנאלאגיע) שעל ידיהם אנו מציגים האיכות הרוחניות של הנמצאים - ובחלק הרביעי א"ה נדבר על איכות הרוחניות עצמן וכחות הנפשיות שאנו משיגין בעלמנו (פסימאלאגיע) ונארות לנו לדבר עתה מאומה על ענין הפעולות והמלאכות שחלק השלישי הזה נוסד עליו ונאמר - המלאכה בדרך כלל היא שני מינים מלאכה טבעיית (כאטור ארבייט) ומלאכה אומניית (קונסט ארבייט) - במלאכה האומניית אנו מסתכלים על שלשה דברים - על אופן המלאכה (דיא פארם) - על חומר המלאכה (דיא מאטעריע) ועל תכלית המלאכה (דען צוועק) :

אופן המלאכה יתחלק על א' משלשה ענינים - אם לחבר דברים נפרדים (קאמבינאציאן) או להכריז דברים המחוברים (סעפערציאלן) , או לשנות צורת הדברים (מארדיסקאציאן) - חבור דברים הנפרדים כגון מלאכת הדיעה והגיטיעה שהוא חבור הזרע והצמח א הקרקע - והעויה האריגה הרקימה התפירה ומלאכת הכנין וכיוצא בזה - פרוד דברים המחוברים, כגון מלאכת החימוץ (שיידע קונסט) דישה זריה ונפוך מטיבת עצים חציבת אבנים ומתכות ומסירת בורות וכיוצא בזה - והבנת צורת המר לכלים ושאר צורות - והתכת המטכות ועשית מטבעות כתיבת ספרות עליה אפייה וכשול וכיוצא בזה - ויש מלאכות מורכבות מן חבור ופרידה כאחת כגון עשיית התבואה שיש בה קבוץ הקמה והפרדת הקליפות - שוב יש מלאכות מחבור דברים והתנוות צורתם כאחת כגון מלאכת הצובעים

שמחברים הכבד אל הנצב וע"כ ישתנה צורתו - שוב מלאכות מן פרוד דברים והשתנות צורה כגון פוסלי פסולי עץ ואבן שמפרידים מקצת עץ ואבן וישתנה צורת השאר - ושוב מלאכות מורכבות משלשתן יחד מחבור ופרידה והשתנות צורה - כגון מלאכת הרקמים שמפרידים מותריות הסממים באש ומשנים צורתם ומחברים שוב זה לזה - וכן כיוצא באלה המלאכות שזכרנו - (וכשנדקדק באתון ל"ט אבות מלאכות השנויות (שנת פ"ו משנה ב') לא נמצא אחת מהן מבלי שהיא בזה אס חבור או פרידה או השתנות צורה או שנים או שלשתן יחד) אלא שצריך סיה' בחבור הדברים או הפרדתם והשתנות צורתם איזה תקון ומועלת לא קלוקל והשחמה או ללא תועלת - והיודע להשלים התקון והתועלת ע"י שלש אלה שזכרו יקרא בזה אומן (קינסטלר) - וצריך לפ"ו בכל מלאכת אומן שתי ידיעות, הידיעה הראשונה היא לדעת שחבור ופרוד והשתנות צורת דברים פלוני הוא לאופן התקון והמועיל - והידיעה השניה היא לדעת את האופן המלאכותי איך אפשר שיחבורו ויפרדו או ישתנה צורת אלה הדברים - אבל אין צריך שידע אומן א' את שניהם כי אף אם אין לו אלא הידיעה הראשונה בלבד או הידיעה השניה בלבד יקרא ג' כ' אומן וכש"כ כשיודע את שניהם יחד - וכן יש שני מיני אומן - הא' מי שודע את האומנות אבל אינו עוסק בה יקרא אומן כהני (טעהארעטישר קינסטלר) - והב' הוא היודע את האומנות ועוסק בה ג' כ' במועל ידיו יקרא אומן מעשי (פרהקטישר קינסטלר) :

חומר המלאכה הוא האיכות הגשמית והזמן והמקום שעושה בעל המלאכה מהם תשמיש להשלים לו מהם איז' מלאכה מתוקנת אם ע"י חבור או פרוד או השתנות צורה - ואיכות הגשמית והזמן והמקום כבר דברנו עליהם למעלה אלא שלמעלה דברנו עליהם בנחיתת הגמנו אוחם - וכאן נדבר עליהם בנחיתת שיטתה האדם מהם תשמיש למלאכתו - התשמיש מן גשוש הרבר הוא מלאכת מדידת הכמות המדומת (געמאטעריע וטריגאנאמעטרי) ומלאכת חשבון הכמות המספרית (אריטמעטיק) - צורת הרבר הוא הנושא של מלאכת עשית מטי צורות הדומות לצורות הנמצאים הטבעיים כגון עשית צורת בני אדם צ"ח וצוקים וכו' הרץ והזיז (סלאטטיק) מזג הגישם -

הקדמה

ה

אליו יסחלנו מלאכות הרקוח והרפואה (פארמאציע
 וארטנטייע) ועשית כלי הבחינה של תוצה האויר
 (טערמאמעטריע) וכיוצא בזה. הרבבת
 הגשם. אליו יסחלנו כל עושי מלאכה לתכלית
 החוץ (פארטייקאציען) שרץ שיהי החומר של
 מלאכתם חוץ בהרכבתו כדי להוציא החוץ המזוקק
 בדבר בוברד הגשם, הוא הפנה והיסוד של כל
 מלאכות המשקולת (מעמאטיק). תנועת הגשם,
 השתעשעות חוץ תנועת הכוכבים ומזלות
 (אסטראנאמיע) ונורך לעושי מלאכה בתנועת המים
 (הידרויליק) ותנועת האויר (אעראמעטריע) ותנועת
 האור (אפטייק) ותנועת בני אדם (טאקטיק) וכיוצא
 בזה. מראה הגשם. החומר היסודי של
 מלאכת הבנייה (קאלארנאציען) כגון הצובעים
 (פערבר) ומושי צורות (מאהלר) גם עסק העוסקים
 בכתיבת פרחים (בלומיסטן) וכיוצא בהם. מעש
 הגשם. מיוחד למלאכת האפייה הכשול והרקוח
 (בוסטאטיק). ריח הגשם. יסוד למלאכת
 מים דיכניים וכל אבקת רובל (אראמאטיק).
 הקור. הוא ישע ומפץ מלאכת הגון והסיר כפה
 או ככלי (מוזיק). הרבור. עסק
 למלאכת המליצה והפיוט (פאעזיע) ומקירת הלשונות
 (פילאלאגיע). הזמן. ישמש למלאכת מדידת
 וסדור הזמן (מראנאלאגיע ונגאמאטיק) וסדור דברי
 הימים (קראטיק) וכיוצא בזה. והמק. שמוש
 למלאכת סדור ארצות ומדינות (געאגראפיע
 וטאפאגראפיע) וסדור הבנין (ארכיטעקטור) וכיוצא
 בהם. זה ענין חומר המלאכה. אך לרץ שתדע
 שזה שאמרנו כאן חומר המלאכה אין כוונתנו אל
 החומר ההוא בגשמי, שהאומן לוקח תחת ידיו ועושה
 ממנו מעשה ידי אמן וכפי שימוש שם חומר בלשון
 הפשוט באלו תאמר חומר של מלאכת הנפח הוא
 הכרול. חומר של מלאכת הצורף הוא הזהב והכסף
 וחומר מלאכת החייט הוא הבגד. אך כוונתנו אל
 החומר העיוני המצוי בכל דבר המעויין והמושכל.
 כמו שאמר בד"ת קצור הצורים או הפרדתם
 והפסקתם זה מזה הוא אופן המחשבה (פארם)
 והתעלמות הצורים באיז' דבר אם רומני או גשמי
 זהו חומר המחשבה (מאטעריע) כך נאמר כאן
 שחבור דברים או פירדתם והשתנות צורתם הוא אופן
 המלאכה. והתעלמות שלם אלה הענינים באיזה

איכות גשמי של הנמצאים הוא חומר המלאכה.
 והיינו כשיתעלמו בגשם הדבר יהי' הגשם חומר
 המלאכה וכשיתעלמו בצורת הדבר או מזגו והרכבתו
 וכו' יהי' הצורה המזג וההרכבה של גשם חומר
 המלאכה וכן טולם. והיינו יכולים ג"כ לומר
 שהתעלמות שלם אלה הענינים באיז' גשם מד' מיני
 הגשמים הנמצאים בהטבע הוא חומר המלאכה ולא
 היינו צרכין לחלק חומר המלאכה כ"א לד' הסוגים
 הראשיים שבצורות הטבע דהיינו דומם צומח חי מדבר
 שבהטבע חבור ופרוד והשתנות צורה בסוג הדומם
 יהי' הדומם חומר המלאכה ובהתעלם שלם אלה הענינים
 בצומח הרי הצומח חומר המלאכה וכו'. אלא לפי
 שכבר התחלנו הדבור באיכות הגשם והביאנו הענין
 ג"כ לחלק את כחות החושים על אלה האיכויות לכן
 נשארנו על זה הדרך לחלק ג"כ חלוק מלאכות אליהן
 במה שלבסוף, הענין אחד בשניהם כי אין איכות
 חושי מבלי שיתדבק באחד מד' סוגי וצורות הטבע
 ואין אחד מצורות הטבע שיתדבק בו איכות אחר מלבד
 האיכות שזכרנו. והרי הענין שזה בשניהם:
 אמנם תכלית המלאכה יתחלק לשלשה מיני
 תכלית. תכלית
 הצורך (צום נאהט דורפט) לתכלית העדון (צום
 פרי גניגן) ולתכלית התפארת (צור פראכט) ועל שלם
 אלה התכליות יתחלקו המלאכות כולם למיניהם.
 למלאכת הצורך (אעקאנאמיע) למלאכת העדון
 (אעסטטהטיק) ולמלאכת התפארת (פאמם או
 לוקוסם). מלאכת הצורך מין מלאכה הנצרכה לקיום
 האדם שבולתה יחיה האדם חיי צער ויגון. כגון
 עבודת האדמה לתבואה וירקית וגידול בהמות ומקון
 מלבושים וביט דירה וכלי בית וכדומה לזה. מלאכת
 העידון מין מלאכה בדברים שאין צער בהעדרם אבל
 בקנינם יש תענוג ועדון. כגון תקון מעדנים
 ומטעמים ומרחצאות וכרים וכסתות רכים ונטיעת
 סרדסים ושמיעת כלי שיר ומשחק הטריטיות
 (טריטור) וכיוצא בזה. ומלאכת התפארת מין
 מלאכה בדברים שאינן תענוג לגוף אבל נחת רוח
 לנפש בבחינת שהם תפארת לעושיהן ותפארת לבני
 אדם בהראות יתרון הבן אדם על כל מיני הנמצאים
 בעולם השפל כגון בנין בנינים נשגבים ומתודרים
 בנינים לתלפיות (העכערע בויא קונסט) ועשית צורות
 שטחיות או משוקבות הדומות ממש לצורות הטבעיות
 מאהלר

הקדמה

אדם בעשותו גדולות ונפלאות שאין כגש המרגשת יכולת לעשותם אבל בעשות כח הנפש המשכלת שיש באדם יתר על שאר ב"ח בגון מלאכות ההפארת שזכרו לעיל שאין בהם לא צורך ולא תענוג מושגי כ"א תענוג רוחני שהאדם מראה לעצמו ומסרסם לאחרים את גודל יכלתו ע"י נפשו השכלית לפאר לגדל ולרומם את תפסה ה' חתה השמש והוא שבה גדול לצור העולמים ב"ה שחלק מחכמתו לבשר ודם לעשות את כל המעשים האלה מלבו להלה לשם ולתפארת ובוה ידמה המעשה לעושהו מי העולמים ית' שברא הכל לכבודו כמ"ס מו"ל כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו כמ"ס כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו. ואומר השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע. ואומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניקד :

(מאהלר אונד בילד הויאר קונסט) והמלאכה מערכת העגון בכלי שיר ובפה המסודר בסדר במדה וקצב מוגבל (טאן קונסט) וכדומה לאלה מן המלאכות המעידות על יתרון הכשר חכמה שבבני אדם יתר על שאר ב"ח. כי אלו לא היו ביד בני אדם להתהלל במלאכתם ב"ח במלאכה הצורך והעדון לא היתה מהלתם ולא כלום שגם שאר ב"ח ממציאים להם תחבולות נפלאות במלאכות הצריכות להם ע"צ הצורך והתענוג. בגון מדורת הביבר והקוסין וקן העופות וחדרי הדבורה ואריגת תולעת המשי וקורי העכביש וכיוצא בזה שיד האדם ויד הב"ח שווים בו כי הוא כח כללי שהטביע בצורה י"ת בכל מי שיש לו נפש מרגשת לדעת לעות ולתקן כל מה שצריך לקיומו ועדונו. והוא הכח החפני שבנפש המרגשת (אינסטינקט) שהאדם והבהמה שווים בו. אך בואת ותהלל הבן

ברעסלא כחדש טבת תקע"א לפ"ק

באם הקטן **שלמה פפנהיים** דיין בק"ק **ברעסלא** בן לא"א מ"ו מ' **זעליגמן**
פפנהיים זצ"ל שהי' דיין בק"ק **ציליץ** יע"א :